

Eduskunnan valtionvarainvaliokunta
Hallinto- ja turvallisuusjaostolle

27.10.2021

Suomen Punaisen Ristin lausunto hallituksen esityksestä valtion talousarvioksi vuodelle 2022 (HE 146/2021)

Teema: Kehitysyhteistyö

Suomen Punainen Risti kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä valtion talousarvioksi vuodelle 2022 kehitysyhteistyön ja humanitaarisen avun osalta.

Suomen Punainen Risti on viranomaisia tukeva julkisoikeudellinen yhteisö, jonka oikeudellisesta erityisasemasta on Suomessa säädetty lailla (238/2000) sekä sen nojalla annetulla tasavallan presidentin asetuksella (827/2017). Suomen Punainen Risti kuuluu Suomen suurimpiin humanitaarista apua antaviin ja kehitysyhteistyötä tekeviin järjestöihin.

Suomen Punainen Risti pitää positiivisena kehityssuuntana, että kansalaisyhteiskuntarahoitusta on kehitysyhteistyön osalta talousarvioesityksessä kasvatettu. Näkemyksemme mukaan esitykseen sisältyy kuitenkin puutteita sekä kehitysyhteistyön ja humanitaarisen avun rahoituksen tason, että kohdentamisen osalta.

1. Kehitysyhteistyön rahoituksen määrä

Vuoden 2022 kehitysmäärärahojen taso on talousarvioesityksessä noin 0,49 % bruttokansantulosta. Tämä edustaa jopa laskua vuoden 2021 BKTL-osuudesta, jonka on arvioitu olevan noin 0,50 %. **Rahoituksen laskeva suunta on hallitusohjelman globaalien sitoumusten valossa epäjohtamukainen.** Rahoituksen laskeva suunta ei edesauta Suomen hyvien, kestävästi kehitykseen, ilmastokriisiin, eriarvoisuuden vähentämiseen tai sukupuolten välisen tasa-arvon edistämiseen liittyvien tavoitteiden uskottavuutta. Hallitusohjelmassa hallitus on sitoutunut myös aikataulutetun tiekartan laatimiseen YK-tavoitteiden saavuttamiseksi.

Suomen Punainen Risti katsoo, että kehitysrahoitus tarvitsee yhä hallituskaudet ylittävän tiekartan, jolla Suomi saavuttaa YK-sitoumuksen mukaisen 0,7 % BKTL-tavoitteen. Tiekartan puute ja BKTL-osuuden heikko kasvu nakertavat Suomen uskottavuutta globaalina vastuunkantajana. Tiekartan tavoitevuodeksi 0,7 %:n BKTL-osuuden saavuttamiseksi tulisi asettaa vuosi 2030.

2. Kehitysrahoituksen osuus vähiten kehittyville maille

Hallitus on myös ohjelmassaan sitoutunut YK-tavoitteeseen käyttää 0,2 % BKTL:sta tukena maailman vähiten kehittyneille maille. Talousarvioesityksessä Suomi ei saavuta tätäkään sitoumusta ja vähiten kehittyneisiin maihin ohjataan sama määrä tukea kuin edellisenä vuonna, eli noin 0,18 % BKTL:sta.

Koronapandemialla oletetaan olevan kauaskantoisia talous- ja kehitysvaikutuksia, jotka yhdessä ilmastonmuutoksen aiheuttaminen vaikutusten kanssa koettelevat erityisesti köyhissä maissa sellaisten yhteisöjen ja ihmisten toimeentuloa ja terveyttä, jotka ovat vähiten syyllisiä ongelman syntymiseen. Tavoitellun 0,2 % BKTL-osuuden saavuttaminen on mahdollista, jos se asetetaan etusijalle nykyisten kehitysyhteistyömäärärahojen kohdentamisessa.

Suomen tuleekin viipymättä kasvattaa BKTL-osuutta kehitysrahoituksesta ja sitoutua sen ylittämiseen tulevana vuosina erityisesti ilmastonmuutoksen ja koronapandemian aiheuttamien vaikutusten lieventämiseksi.

3. Ilmastorahoitus

Suomen Punainen Risti pitää hyvänä suuntana sitä, että Suomi lisää ilmastorahoitustaan osana kehitysrahoitusta, ja tämä on linjassa hallitusohjelman kanssa. Kuten 0,7 % kehitysrahoituksen BKTL-osuuden saavuttamiselta, **myös ilmastorahoitukselta puuttuu kuitenkin edelleen pitkäkestoinen strategia, johon vuosittaiset määrärahat sidottaisiin.** Koska ilmastorahoitus on osa kehitysrahoitusta, tulee rahoituksen kasvusuunnitelman kulkea käsi kädessä 0,7 % tavoitteen kanssa.

Talousarvioesitykseen on myös kirjattu selkeästi pyrkimys ohjata puolet ilmastorahoituksesta sopeutumiseen. Tämä on kiitettävää. **Suomen Punaisen Ristin mielestä olisi kuitenkin myös tärkeää kirjata, että rahoitus ohjautuu ensisijaisesti haavoittuvimpiin maihin.** Tälle olisi hyvä asettaa samansuuntaisia kohdentamistavoitteita kuin muulle kehitysrahoitukselle (vrt. 0,2 tavoite vähiten kehittyneille maille).

Huomioimme myös, että tuotosten ja laadunhallinnan alla (s. 141) todetaan, että kehitysyhteistyörahoituksella vastataan Suomen kansainvälisiin ilmastorahoitussitoumuksiin ja, että sillä tähdätään niin hillintään kuin sopeutumisen ja varautumisen tukemiseen. Tästä kuitenkin puuttuu mm. VTV:n raportin suosittamat **ilmastorahoituksen suunnittelun, seurannan ja raportoinnin kehittämisen tavoitteet.** Näiden kehittämisen olisi hyvä näkyä selkeästi myös valtion talousarviossa, ml. henkilöstöresurssein, jotka ovat vähäisemmät verrokkimaihin verrattuna. Myös esimerkiksi kansalaisjärjestöillä on paljon annettavaa sopeutumisen ja varautumisrahoituksen kohdentamisessa kustannustehokkaasti haavoittuvimpiin maihin. Tälle voisi asettaa kohdentamistavoitteita.

4. Humanitaarisen avun rahoitus

Ilmastonmuutos on myös mitä suurimmassa määrin humanitaarinen kriisi. Ilmastonmuutoksen mukanaan tuomien sään ääri-ilmiöiden, kuten hirmumyrskyjen, rankkasateiden, maanvyörymien, kuivuuden ja helleaaltojen myötä humanitaarisen avun tarve on kasvanut nopeasti. Samaan aikaan, vaikka konfliktien määrä on vähentynyt, niiden kesto on pidentynyt merkittävästi. **Pitkittyneet kriisit ja konfliktit aiheuttavat noin 80 prosenttia humanitaarisen avun tarpeista.** YK:n vuosittaisen arviot humanitaarisen avun tarpeesta ovat kasvaneet kolmatta vuotta peräkkäin.

Vuonna 2020 koronapandemia yllätti globaalisti kaikki toimijat ja kasvatti entisestään valtavaa humanitaarisen avun tarvetta. Tähän myös Suomi onnistui reagoimaan kiitettävästi ja myönsi humanitaarista rahoitusta ennätyksellisen paljon. Nyt vuodelle 2021 asetettu humanitaarisen rahoituksen määrä kuitenkin laskee huomattavasti edellisvuoden myönnöistä. Samalla humanitaarista apua tarvitsevien ihmisten määrä kasvaa useissa konteksteissa myös vuonna 2021.

Suomen humanitaarisen avun rahoitus on laskenut merkittävästi vuoden 2014 jälkeen, jolloin se oli 105,7 miljoonaa euroa. **Talousarvion esitys 85,1 miljoonaa euroa on täysin riittämätön suhteessa humanitaarisen avun tarpeiden nopeaan kasvuun.** Uusien myöntö- ja sopimusvaltuuksien määrä talousarviossa (27 miljoonaa euroa) ei myöskään tue hallitusohjelman tavoitetta vahvistaa humanitaarisen avun rahoituksen monivuotisuutta.

Koska tarpeet ovat joka vuosi olleet kehitysyhteistyön momentin käyttösuunnitelmaa suuremmat, rahoituksen vajetta on paikattu vuosittain lisämääräraahapyyntöjen avulla. Tämä ei ole kuitenkaan optimaalinen ratkaisu humanitaarisen avun rahoituksen ennakkoinnin ja pitkäjänteisyyden näkökulmasta.

Kristiina Kumpula
pääsihteeri